

Wyrok z dnia 15 października 1999 r.

I PKN 111/99

Spełnienie przesłanek nabycia prawa do wcześniejszej emerytury górniczej samoistnie nie uzasadnia wypowiedzenia umowy o pracę, ale może stanowić kryterium wyboru pracownika do zwolnienia w pierwszej kolejności z przyczyn dotyczących pracodawcy w kryzysowej sytuacji górnictwa wymagającej ograniczenia produkcji i zatrudnienia.

Przewodniczący: SSN Teresa Flemming-Kulesza, Sędziowie SN: Józef Iwulski, Zbigniew Myszka (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 15 października 1999 r. sprawy z powództwa Władysława J. przeciwko R. Spółce Węglowej S.A. Kopalni Węgla Kamiennego „M.” w R. o przywrócenie do pracy, na skutek kasacji powoda od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach-Ośrodka Zamiejscowego w Rybniku z dnia 15 października 1998 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu-Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach-Ośrodkowi Zamiejscowemu w Rybniku do ponownego rozpoznania.

U z a s a d n i e

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach-Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku wyrokiem z dnia 15 października 1998 r. oddalił apelację powoda Władysława J. od wyroku Sądu Rejonowego-Sądu Pracy w Wodzisławiu Śląskim oddalającego powództwo przeciwko R. Spółce Węglowej S.A. Kopalni Węgla Kamiennego „M.” w R. o przywrócenie do pracy. W sprawie tej ustalono, że strona pozwana pismem z 30 marca 1998 r. wypowiedziała powodowi umowę o pracę z powodu nabycia przezeń uprawnień emerytalnych, przy czym wskutek pomyłki wskazała, iż powód nabył te uprawnienia na podstawie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, zamiast na podstawie ustawy o zaopatrzeniu

emerytalnym górników. W dniu 1 czerwca 1998 r. powód zwrócił się do pozwanej o przedłużenie okresu zatrudnienia do 31 grudnia 1998 r., ale uzyskał zgodę na przedłużenie stosunku pracy jedynie na okres 3 miesięcy, na co nie wyraził zgody, w związku z czym po upływie okresu wypowiedzenia przeszedł na emeryturę.

Na tle takich ustaleń Sąd drugiej instancji uznał za prawidłowe stanowisko Sądu Rejonowego, iż nabycie uprawnień do wcześniejszej emerytury górniczej z tytułu przepracowania 25 lat pod ziemią stale i w pełnym wymiarze czasu pracy umożliwiałoby powołanie przez stronę pozwaną okoliczności nabycia uprawnień emerytalnych jako przyczyny wypowiedzenia umowy o pracę w znanej powszechnie kryzysowej sytuacji gospodarczej górnictwa, wymuszającej permanentne ograniczanie zatrudnienia w tej branży. Uprzywilejowana regulacja uprawnień emerytalnych umożliwia obu stronom stosunku pracy rozwiązanie umowy o pracę z powołaniem się na fakt uzyskania uprawnień emerytalnych przez pracownika.

W kasacji powoda podniesiono zarzut naruszenia art. 45 KP przez błędną jego wykładnię i przyjęcie, że nabycie przez powoda prawa do emerytury bez względu na wiek na podstawie art.10 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym górników i ich rodzin uprawniało pracodawcę do wypowiedzenia umowy o pracę. Zdaniem skarżącego dobrowolność skorzystania przez powoda z uprawnień do wcześniejszego przejścia na emeryturę nie łączy się z przymusem skorzystania z tego przywileju, a samo spełnienie warunków do nabycia uprawnień emerytalnych, z których powód nie chciał skorzystać, nie uprawniało pozwanego pracodawcy do rozwiązania stosunku pracy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja jest uzasadniona, albowiem pozwany pracodawca nie był uprawniony do wypowiedzenia umowy o pracę z powołaniem się na spełnienie przez powoda przesłanek do nabycia prawa do wcześniejszej emerytury i bez odesłania do rzeczywistych ekonomicznych przyczyn wymuszających redukcję zatrudnienia w górniczym zakładzie pracy. Samo wypełnienie przez zatrudnionego górnika przesłanek do nabycia uprawnień do wcześniejszej emerytury górniczej, bez względu na wiek i zajmowane stanowisko, nie może stanowić samoistnej przyczyny uzasadniającej wypowiedzenie umowy o pracę w rozumieniu art. 30 § 4 i 45 § 1 KP. Możliwość skorzystania z przywileju przejścia na wcześniejszą emeryturę nie stwarza dla pracownika przymusu skorzystania z wcześniejszych uprawnień emerytalnych. Pracodawca nie

może zatem wskazać wypełnienia przez pracownika przesłanek uprawniających go do nabycia prawa do wcześniejszej emerytury jako samoistnej przyczyny wypowiedzenia umowy o pracę. W rozpoznawanej sprawie takie zachowanie pracodawcy stanowiło dyskryminację ze względu na wiek powoda, który (ur. 28 marca 1954 r.) - w dniu wypowiedzenia umowy o pracę, tj. 30 marca 1998 r. ukończył zaledwie 44 lata życia. Na pewno nie była to granica wiekowa, która przekreślała jego zawodowe aspiracje i możliwości dalszego wykonywania zatrudnienia tylko z tego powodu, że spełniał przesłanki do uzyskania wcześniejszej emerytury górniczej.

Norma art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 1 lutego 1983 r. o zaopatrzeniu emerytalnym górników i ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 1995 r. Nr 30, poz. 154 ze zm.), która stanowiła, że prawo do górniczej emerytury, bez względu na wiek i zajmowane stanowisko, przysługuje górnikom, którzy pracę górniczą wykonywali pod ziemią stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, przez okres wynoszący co najmniej 25 lat - była skierowana do ubezpieczonych górników, którzy mogli skorzystać z tych uprawnień po przepracowaniu tego okresu. Przepis ten *expressis verbis* wyznaczał jedynie minimalny, a nie maksymalny, okres zatrudnienia górniczego, umożliwiając wcześniejsze nabycie uprawnień emerytalnych i w żadnym razie nie ograniczał dalszego zatrudnienia powoda, a przeto nie mógł stanowić podstawy prawnej wypowiedzenia pracownikowi umowy o pracę w związku z możliwością nabycia prawa do wcześniejszej emerytury, lub wręcz kreować – jak bezpodstawnie uznał Sąd drugiej instancji - samoistnych uprawnień pracodawców do wcześniejszego rozwiązywania z takimi pracownikami umów o pracę.

Spełnienie ustawowych przesłanek nabycia prawa do wcześniejszej emerytury górniczej może natomiast stanowić uzasadnione kryterium wyboru pracownika do zwolnienia w pierwszej kolejności z przyczyn ekonomicznych dotyczących pracodawcy. W rozpoznawanej sprawie Sądy meriti wskazywały na takie ekonomiczne uwarunkowania wypowiedzenia powodowi umowy o pracę z uwagi na kryzysową sytuację górnictwa, która wymusza podjęcie działań restrukturyzacyjnych połączonych z redukcją zatrudnienia. Jednakże w takiej sytuacji wypowiedzenie jest uzasadnione względami ekonomicznymi dotyczącymi pracodawcy, który może w pierwszej kolejności zwolnić pracowników uprawnionych do nabycia prawa do wcześniejszej emerytury, nie pozbawiając ich jednak ustawowych świadczeń przysługujących pracownikom zwalnianym z pracy z przyczyn dotyczących pracodawcy. W tym zakresie niezbędne są jednak konkretne ustalenia dotyczące sytuacji danego pracodawcy.

W konsekwencji powyższego należało przyjąć, że spełnienie przesłanek warunkujących nabycie prawa do wcześniejszej emerytury górniczej samoistnie nie uzasadnia wypowiedzenia górnikowi umowy o pracę, ale stanowi uzasadnione kryterium wyboru tego pracownika do zwolnienia w pierwszej kolejności w kryzysowej sytuacji górnictwa, wymuszającej na górniczych pracodawcach ograniczenie produkcji i zatrudnienia. Dlatego Sąd Najwyższy wyrokował kasatoryjnie na podstawie art. 393¹³ KPC.

=====